

วารสารรัชต์ภาคย์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 24 กันยายน-ธันวาคม 2560

TCI กลุ่มที่ 2 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

The role of public sector in the social enterprise for sustainable development

¹จักรพันธ์ งานสุขเลิศสกุล, ²รศ. อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี²

ผศ.ดร. พัด ลวางกูร³, ดร.ศิริรัตน์ สังข์สุวรรณ⁴

¹นักศึกษาลัทธิปริญาปริญญาตรีบัณฑิต, ^{2,3,4}ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail address: chakkaphan.n@theinfinitygrand.co.th

Abstract

This dissertation aims to study at one of three reasons. To study the role of the state in promoting social enterprise for sustainable development, secondly, to study environmental factors and conditions, including problems with the state's role in the implementation of social enterprise for sustainable development aspects. three recommendations to strengthen the role of the state in the implementation of social enterprise for sustainable development. In this research is qualitative research (qualitative research) by research papers (documentary research) data collection and in-depth interviews (in-depth interview) among those involved in social affairs. And a group of experts or representatives of government and the National Social Enterprise Office. The research found that the success of social affairs can be explained. "Creating social value", which is the result of social affairs. And the creation of business value. Especially for social affairs in the capital markets. Because the value of the society. A value hybrid (blended value) that is the implementation of a social enterprise is to create value for both society and the economy at once. Which is an important factor in attracting investment for society (impact investment) and also the factors that affect access to capital more efficiently. The government is in a position to support the promotion of social enterprise to be carried out smoothly and effectively

Keywords: role of public sector, social enterprise, sustainable development

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอยู่ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐในการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมและเงื่อนไขต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมสำหรับการ

พัฒนาอย่างยั่งยืน ประการที่สาม เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคม สำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการวิจัยเอกสาร (documentary research) และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้แทนจากภาครัฐและสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมสามารถอธิบายได้จาก “การสร้างมูลค่าทางสังคม” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของกิจการเพื่อสังคม และไม่ต่างจากการสร้างมูลค่าทางธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกิจการเพื่อสังคมในตลาดทุน เพราะความหมายของมูลค่าทางสังคมนั้น ต้องเป็นมูลค่าแบบผสมผสาน (blended value) กล่าวคือ การดำเนินการของกิจการเพื่อสังคมจะต้องสามารถสร้างให้เกิดมูลค่าทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจขึ้นมาพร้อมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนเพื่อสังคม (impact investment) และยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาครัฐจะอยู่ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินกิจการเพื่อสังคมให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยและเกิดประสิทธิผล

คำสำคัญ: บทบาทรัฐ, การดำเนินกิจการเพื่อสังคม, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทนำ

บทบาทของรัฐเกี่ยวกับองค์การธุรกิจที่ดำเนินงานเพื่อสังคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยทางภาครัฐได้เคยตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งทำให้ส่วนราชการต้องพัฒนาการปฏิบัติราชการโดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ส่วนราชการต่าง ๆ ถือเป็นองค์กรที่มีพันธกิจหลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองด้วยความรับผิดชอบเป็นที่ตั้งอยู่แล้ว ทั้งยังเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนโดยไม่แสวงหาผลกำไร กิจกรรมเพื่อสังคมในภาครัฐจึงมิใช่เรื่องใหม่หรือหลักการบริหารบ้านเมืองแนวใหม่แต่ประการใด แต่เป็นเรื่องที่ข้าราชการทุกคนต้องตระหนักและสำนึกได้เองว่าตนเองมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อสังคมในการ

ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลา (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2554, หน้า 1-2)

โดยสืบเนื่องจากกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยเกิดความแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีนโยบายที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้กิจการเพื่อสังคมภายในประเทศเกิดความสำเร็จ เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 นั้น และในขณะที่ยังคงการสหประชาชาติ (The United Nations Partnership Framework--UNPAF) ได้จัดการประชุมเจรจาระหว่างรัฐบาลสำหรับการจัดทำวาระการพัฒนาหลังปี ค.ศ. 2015 (Inter-governmental Negotiations on Post-2015 Development Agenda: IGN Post 2015) เนื่องจากการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development

Goals--MDGs) ที่ได้สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 2015 แล้ว เพื่อหารือ กำหนดวาระการพัฒนาภายหลัง ปี ค.ศ. 2015 ตามกระบวนการที่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

นอกจากนั้น ตามวิสัยทัศน์ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ที่ระบุไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่ประกอบไปด้วย 10 ยุทธศาสตร์หลักดังกล่าว ซึ่งการพัฒนาศักยภาพกิจการเพื่อสังคมให้ยั่งยืน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของสังคมและมีความสอดคล้องกับนโยบายตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างประสบความสำเร็จ นอกจากนี้การดำเนินงานตามหลักของกิจการเพื่อสังคมที่มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของในหลวง ด้วยหลักการที่ว่า ไม่มุ่งหมายให้กิจการผลิตเพื่อการค้าขายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นการผลิตเพื่อใช้เลี้ยงองค์กรเอง ชุมชน และสังคมที่เกี่ยวข้องก่อน ถ้าเหลือจากส่วนนั้นแล้วจึงนำไปขายเพื่อการลดรายจ่ายและเป็นการเพิ่มรายได้อีกด้วย อาจกล่าวได้ว่า กิจการเพื่อสังคมมีฐานความคิดอยู่บนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจของสังคมและประเทศชาติไปสู่ความยั่งยืน และในต่างประเทศมีการตื่นตัวและพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องกิจการเพื่อสังคมมาช้านานแล้ว โดยพบว่า บทบาทของรัฐนั้น สำคัญอย่างมาก หากรัฐยกกระดับประเด็นเรื่องกิจการเพื่อสังคมขึ้นเป็นประเด็น ระดับชาติได้ เหมือนกับในประเทศอังกฤษเมื่อรัฐบาลเข้ามาสนับสนุนในระดับนโยบาย จึงสามารถสร้างความ

สนใจและขับเคลื่อนทรัพยากรจำนวนมากมาผลักดันให้เกิดกิจการเพื่อสังคมถึงเกือบ 60,000 องค์กร และยังเกิดผลทางเศรษฐกิจได้เกือบ 200,000 ล้านบาทอีกด้วย หลักการสำคัญที่จะทำให้รัฐบาลสนใจประเด็นกิจการเพื่อสังคมได้คือ รัฐบาลต้องมองเห็นว่าการดำเนินกิจการเพื่อสังคมเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาและพัฒนาโอกาสทางสังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพที่มี ความยั่งยืนทางการเงิน สามารถขยายผลได้ไม่สิ้นสุด ดังเช่น คุณสุนิตย์ เจริญสุภา กรรมการผู้จัดการ Change Fusion (องค์กรของคนรุ่นใหม่ที่ยุ่พยายามสนับสนุนการสร้างกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย) กล่าวถึงบทบาทของภาครัฐว่าเป็นการสนับสนุนในลักษณะการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่จะทำให้เกิดการประกอบการเพื่อสังคมผ่านกิจการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้การดำเนินกิจการเพื่อสังคมประสบความสำเร็จได้ (Business Connection Knowledge, 2559)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษารายละเอียดของรัฐบาลในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งภาครัฐต้องเข้ามา มีบทบาทในการสนับสนุนองค์กรด้านกิจการเพื่อสังคมในทุกระดับ ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำอันจะนำไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษารายละเอียดของรัฐบาลในการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมและเงื่อนไขต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา:

การวิจัยครั้งนี้ เรื่อง บทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยศึกษาในประเด็นบทบาทของรัฐ และปัจจัยแวดล้อม รวมถึงเงื่อนไข ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินกิจการเพื่อสังคม นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาหรือส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จด้วยการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหมดอันประกอบไปด้วย เรื่องของบทบาทรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคม แนวคิดเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียในกิจการเพื่อสังคม และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม รวมทั้ง ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย จำนวน

6 คน และ (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้แทนจากภาครัฐและสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งสิ้นจำนวน 9 คน หลังจากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ส่วนการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวด้วยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (purpose random sampling) ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักตามระยะเวลาการดำเนินงานที่กำหนดไว้

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินการวิจัย ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เนื่องจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

กลุ่มที่ 1 เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) (บุญเรือง ศรีเหรียญ, ม.ป.ป., หน้า 19) ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้แทนจากภาครัฐและสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ

เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) (บุญเรือง ศรีเหรียญ, ม.ป.ป., หน้า 19) ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงานของภาครัฐเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม รวมจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) คือ แบบสัมภาษณ์ ชนิดมีโครงสร้าง (structured interview) เป็นชุดคำถามที่ได้จัดเรียงและเตรียมคำถามอย่างเป็นทางการไว้ล่วงหน้าแล้ว และด้วยเทคนิควิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล และการสัมภาษณ์ที่มีผู้ให้สัมภาษณ์เพียงคนเดียวเผชิญหน้ากับผู้สัมภาษณ์ ประกอบกับการกำหนดหัวข้อประเด็นคำถามที่สำคัญที่จะใช้ในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (2) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมและเงื่อนไขต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและอุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ (3) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมสำหรับการพัฒนาของประชาชนชาวไทยอย่างยั่งยืน

การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลมาแล้วก็จะนำมาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลว่ามีความครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ และหลังจากนั้นได้นำมา

แยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นหัวข้อของวัตถุประสงค์ของการวิจัย จนสามารถตอบคำถามของงานวิจัย ในครั้งนี้ได้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตที่ต้องการศึกษา และมีวิธีการตรวจสอบโดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบ นอกจากนั้นได้มีการตรวจสอบข้อมูลด้วยการจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ข้อมูลในส่วนตัวเห็นความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก (evaluative data) และข้อมูลส่วนใหญ่ ที่เป็นการเล่าเหตุการณ์ (descriptive data) เพื่อไม่ให้ข้อมูลทั้งสองประเภทปะปนกัน ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสองลักษณะคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ร่วมกับ การวิจัยเอกสาร (documentary research) จึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะดังต่อไปนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2552, หน้า 111-114) (1) การสร้างข้อสรุปจากข้อมูลบันทึก เป็นการสร้างข้อสรุปของข้อมูลขั้นต้น โดยเป็นการสร้างข้อสรุปของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ในแต่ละครั้ง โดยนำข้อมูลที่บันทึกไว้ดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเนื้อหาออกมาเป็นประเด็น โดยจำแนก/ประเภทข้อมูลใหม่ ซึ่งเรียกว่าเป็นการทำดัชนีข้อมูล (2) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปไว้แล้วตามข้อที่หนึ่งมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงของข้อมูลแต่ละชุดเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ร่วมหรือความเชื่อมโยงของข้อมูลแต่ละชุด แล้วนำมาเขียนพรรณนา

เป็นประโยชน์เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงกันของข้อมูล หลังจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) ในแต่ละครั้ง รวมถึงการวิจัยเอกสาร (documentary research) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย จะทำการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์และทำการจัดทำบันทึกรายละเอียดที่ค้นพบ โดยการสัมภาษณ์เป็นลักษณะแบบมีโครงสร้าง (structured interview) ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด พร้อมกับเขียนความรู้สึกของผู้วิจัยต่อการสัมภาษณ์และบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ด้วยการตรวจสอบประเมินข้อมูลความคิด ความเข้าใจที่เกิดขึ้นทันทีเพื่อกันลืม และเพื่อใช้บันทึกนี้เป็นส่วนหนึ่งสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนข้อมูลที่บันทึกเสียงไว้ นั้น มีการถอดเสียง และพิมพ์คำต่อคำ เพื่อเป็นข้อมูลที่ต้องนำมาไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

จากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (non-structured interview) ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาจัดทำเป็นร่างแบบสอบถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมอันส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) อาจารย์ที่ปรึกษาจะทำการพิจารณาขอบเขตเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัด โดยพิจารณาว่าหัวข้อการสัมภาษณ์นั้นตรงกับทฤษฎีและกรอบกลุ่มเนื้อหาที่ต้องการ

ศึกษาหรือไม่ เพื่อให้ครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบทั้งหมดเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมอันส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในครั้งนี้

ผลการวิจัย

การดำเนินกิจการเพื่อสังคมต้องมีความเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของประเทศไทยและต้องสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ได้ ดังนั้น จากการวิจัยยังพบอีกว่า แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่จะส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ 8 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (social entrepreneurship) กล่าวคือ ผู้ประกอบการทางสังคม ก็คือ ผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องแบกรับเป้าหมายทางสังคมควบคู่ไปกับการทำธุรกิจด้วยนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีผู้ประกอบการที่มีทักษะในการขับเคลื่อนธุรกิจ รวมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน และรัฐต้องดำเนินการสร้างความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (social entrepreneurship) ของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นผู้ก่อตั้ง/ผู้บริหาร หรือพนักงานอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการริเริ่มและพัฒนากิจการ ตามแนวคิดในการแก้ไขปัญหาสังคมดังกล่าว ดังนั้น ผู้ประกอบการทางสังคมต้องประสานความร่วมมือ และผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของกิจการเพื่อสังคมนั้นให้เป็นไปได้ อย่างยั่งยืน

2. ประเด็นผลกำไรที่เกิดจากการดำเนินกิจการเพื่อสังคม (income) กล่าวคือ กิจการเพื่อสังคมต้องมีความสามารถในการทำกำไร เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ได้ต่อไปในระยะยาว ซึ่งการจัดสรรผลกำไรควรจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักของไตรสุทธิ (triple bottom line) โดยที่กิจการเพื่อสังคมจะต้องแบ่งผลกำไรบางส่วนกลับไปพัฒนาตัวกิจการเองเพื่อให้ทำงานเพื่อสังคมได้มากขึ้น ดังนั้นการบริหารจัดการกำไรของกิจการเพื่อสังคมควรมีความสอดคล้องกับแผนแม่บทสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 ที่กล่าวไว้ว่า กิจการเพื่อสังคม (social enterprise) คือ กิจการที่มีรายได้จากการผลิตหรือจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการ โดยมีเป้าหมายของกิจการที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ไม่ได้มีเป้าหมายในการสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นและเจ้าของเท่านั้น

3. ประเด็นวัฒนธรรมในการลงทุนด้านกิจการเพื่อสังคมของประเทศไทย (culture) กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมการลงทุนในธุรกิจทั่วไปเป็นการลงทุนเพื่อรับและ การลงทุนเพื่อให้เท่านั้น วัฒนธรรมแบบการลงทุนเพื่อสังคมที่เป็นการลงทุนทั้งให้และรับพร้อมกันยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งเป็นการลงทุนที่หวังผลตอบแทนทั้งผลตอบแทนทางการเงินและผลตอบแทนทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้ต่อไปในอนาคต เนื่องจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมในการให้อยู่แล้ว ดังนั้น ภาครัฐต้องแสดง

ให้เห็นให้ได้ว่าการลงทุนในกิจการเพื่อสังคมนั้น มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไร ที่สำคัญภาครัฐต้องมีแบบอย่างของการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่มีความเหมาะสมในบริบทของประเทศไทย

4. ประเด็นการสร้างมูลค่าแบบผสมผสาน (blended value) กล่าวคือ ผู้ประกอบการในประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของมูลค่าแบบผสมผสาน ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมในประเทศไทยสามารถสร้างมูลค่าแบบผสมผสานได้ แต่ยังขาดการจรรยาบรรณและสื่อสารให้สังคมได้รับทราบอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มองถึงมิติของความยั่งยืนในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่ยังคงเป็นความยั่งยืนของตัวกิจการเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยนี้ก็เป็นกระบวนการที่ยั่งยืนเพื่อสร้างมูลค่าทางสังคม-เศรษฐกิจ (sustainability through socio-economic value) ที่มีความยั่งยืนตามความหมายมาตรฐานโลก ดังนั้น ภาครัฐต้องสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมว่า ความสามารถของกิจการเพื่อสังคมในกระบวนการสร้างความยั่งยืนดังกล่าว ในระยะยาวแล้วกิจการเพื่อสังคมอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแต่กระบวนการที่ยั่งยืนจะต้องคงอยู่ตลอดไป

5. ประเด็นนวัตกรรมทางสังคม (social innovation) กล่าวได้ว่า นวัตกรรมทางสังคมมีความสำคัญต่อกิจการเพื่อสังคม ส่วนในแง่ของธุรกิจโดยทั่วไป นวัตกรรมเป็นเครื่องมือที่สร้างความเปลี่ยนแปลงอันนำมาซึ่งความได้เปรียบในทางธุรกิจเท่านั้น แต่กิจการเพื่อสังคมเป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นให้กับ

สังคม กิจกรรมเพื่อสังคมจึงไม่อาจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยวิธีการและแนวคิดทางธุรกิจทั่วไปได้ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องมีความคิดสร้างสรรค์ที่ปรากฏอยู่ในรูปของนวัตกรรมทางสังคม จึงจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

6. ประเด็นความสามารถในการแข่งขัน (competitive advantage) กล่าวคือ กิจกรรมเพื่อสังคมมีลักษณะเป็นหน่วยธุรกิจประเภทหนึ่ง การสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ เพราะจะทำให้กิจกรรมเพื่อสังคมนั้นมีรายได้ทางธุรกิจที่จะไปหล่อเลี้ยงกิจการต่อไป รวมถึงขยายกิจการเพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ทางสังคมให้เพิ่มมากขึ้นได้โดยไม่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากองค์กรหรือบุคคลอื่น ๆ ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญของการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมเช่นกัน ดังนั้น ภาครัฐต้องทำหน้าที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้กิจกรรมเพื่อสังคมสามารถที่จะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างที่ควรจะเป็น

7. ประเด็นการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder engage) กล่าวคือ กิจกรรมเพื่อสังคมต้องมีกระบวนการเชื่อมโยง (engage) กับผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder) เพื่อที่จะทราบว่าคุณค่าดังกล่าวมีความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจขององค์กรอย่างไร และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ในการตัดสินใจบริหารงาน และสามารถปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมได้ ดังนั้น กิจกรรมเพื่อสังคมจึงมีความจำเป็นต้องเชื่อมสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มชุมชนหรือสังคมที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้มีส่วนได้เสียของกิจการด้วย เพื่อให้กิจการสามารถกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้ภารกิจทางสังคมอันหมายรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีส่วนได้เสียให้บรรลุผลได้อย่างยั่งยืน

8. ประเด็นบทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนกิจการเพื่อสังคม (government role) กล่าวคือ การดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในหลายประเทศ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วจากกลุ่มประเทศตะวันตก ตลอดจนประเทศในแถบเอเชียประสบผลสัมฤทธิ์ที่ดี ทำให้กิจการเพื่อสังคมได้รับการยอมรับและแพร่หลายอย่างกว้างขวาง และมีจำนวนหน่วยงานเพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งกิจการเพื่อสังคมนดังกล่าว เป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาโอกาสทางสังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพที่มีความยั่งยืนทางการเงิน และสามารถขยายผลได้ไม่สิ้นสุด ซึ่งแตกต่างกับโครงการเพื่อสังคมทั่วไปที่จบลง เมื่อหมดโครงการและไม่สามารถระดมทุนให้เปล่าได้ต่อ และยังเป็นการพัฒนาที่นำภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีจะถูกทอดทิ้งจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจให้เข้ามามีส่วนร่วม อาทิ คนยากจน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้น บทบาทของภาครัฐจะเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำเนินกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้กิจการเหล่านี้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การผลักดันเชิงนโยบายของภาครัฐที่จะประสบความสำเร็จต้องเป็นการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมผ่านการตั้ง “หน่วยงานที่รับผิดชอบและการตรากฎหมาย” เพื่อส่งเสริมกิจการ

เพื่อสังคมให้สามารถดำเนินงาน ไปได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในการพัฒนาย่างยั่งยืนนั้น ผู้วิจัยพบว่า ความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมสามารถอธิบายได้จาก “การสร้างมูลค่าทางสังคม” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของกิจการเพื่อสังคม และไม่ต่างจาก การสร้างมูลค่าทางธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับกิจการเพื่อสังคมในตลาดทุน เพราะความหมายของมูลค่าทางสังคมนั้นต้องเป็นมูลค่าแบบผสมผสาน (blended value) ซึ่งหมายถึง การดำเนินการของกิจการเพื่อสังคมจะต้องสามารถสร้างให้เกิดมูลค่าทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจขึ้นมาได้พร้อมกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการที่ดึงดูดการลงทุนเพื่อสังคม (impact investment) ซึ่งจะทำให้กิจการเพื่อสังคมสามารถเข้าถึงแหล่งทุนในตลาดทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่รัฐจะอยู่ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมในการดำเนินงานให้เป็นไปได้อย่างเรียบร้อยและเกิดประสิทธิผล สอดคล้องกับ Ames, Ohio, Littlefield & Adams (1951, p. 10) กล่าวว่า การเกิดขึ้นของรัฐมาจากความจำเป็นทางกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีคนอยู่รวมกันในสังคมเป็นจำนวนมาก ย่อมจำเป็นต้องมีบทบัญญัติต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อกำหนดมาตรฐานแห่งพฤติกรรม และยังต้องมีองค์การที่จะตั้งดูแลให้มีการประพฤติปฏิบัติตามบทบัญญัติ (enforcement) เหล่านั้น องค์การนั้นจึงหมายถึงรัฐ และสอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาประชาคม

ของ Hobbes (1679) ที่กล่าวบนความเชื่อที่ว่า รัฐถือกำเนิดขึ้นมาเพราะมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยที่ทฤษฎีสัญญาประชาคมเน้นหนักไปในเรื่องของผู้มีสิทธิหรือผู้มีอำนาจในการออกกฎหมาย ซึ่งมักก็ได้กล่าวถึงสภาพธรรมชาติหรือมองย้อนไปในอดีต แต่แนวคิดการเกิดขึ้นของรัฐที่มาจากความจำเป็นทางกฎหมายจะให้ความสำคัญเน้นหนักไปเรื่องเชิงกฎหมายสำหรับส่วนรวมมากกว่า กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐจะแสดงบทบาทสำหรับการดำเนินกิจการเพื่อสังคมด้วยการเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมปัจจัยต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินกิจการเพื่อสังคมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เช่น การจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติหรือการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ในปัจจุบันการดำเนินกิจการประเภทกิจการการเพื่อสังคมเริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับมากขึ้น เนื่องจากเป็นการดำเนินกิจการที่มุ่งเน้นเพื่อแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ธุรกิจยังมีกำไรจากการดำเนินกิจการ เพื่อให้กิจการสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืนซึ่งกิจการเพื่อสังคมมีลักษณะบางด้านที่แตกต่างจากองค์การทั่ว ๆ ไป อาทิ เป็นองค์การที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งบางปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้โดยองค์การภาครัฐหรือองค์การภาคเอกชน กล่าวคือ องค์การด้านกิจการเพื่อสังคมต้องอาศัยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการดำเนินกิจการรวมทั้งยังต้องเน้นในเรื่องของการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาทางสังคม

และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้กิจการเพื่อสังคมสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน สอดคล้องกับ เกรลิน มะลิ (2557) กล่าวว่า ในปัจจุบันกิจการเพื่อสังคมเป็นเรื่องที่ได้รับความนิยมกันมากขึ้น เนื่องจากกิจการเพื่อสังคมเป็นกลไกสำคัญที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยก่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ และความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน หลายประเทศได้ทำการศึกษาเรื่องนี้ อย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากการเกิดเครือข่ายการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของกิจการเพื่อสังคมในยุโรป (EMES European Research Network) ครอบคลุม 15 ประเทศในทวีปยุโรป และใช้เวลาในการศึกษามากกว่า 4 ปี ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม กิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของกิจการเพื่อสังคมเนื่องจากเป็นแนวคิดที่ใหม่และยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง หากเรื่องเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมยังไม่ชัดเจนต่อไป อาจจะถูกกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากิจการเพื่อสังคมและส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนได้เช่นเดียวกัน

จากลักษณะภาคีต่าง ๆ ของกิจการเพื่อสังคม การนำแนวทางของ “การบริหารจัดการบ้านเมืองแบบร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม” (collaborative governance) มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร

ภาครัฐ กับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน สังคมนั้น น่าจะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีแนวทางหนึ่ง ในการปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพให้กับกระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยแนวทางดังกล่าวมุ่งส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มเติมวัตถุประสงค์เฉพาะในการเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานระหว่างกัน ซึ่งจะแตกต่างจากการยึดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจที่มีอยู่ตามขอบเขตหน้าที่ โดยใช้การสั่งการแบบที่เป็นอยู่เดิม มาเป็นการทำงานในลักษณะเครือข่ายที่มีความยืดหยุ่นสูง เน้นการใช้เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และปรับปรุงเทคนิควิธีการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดมีโอกาสในการใช้ข้อมูลและทรัพยากรร่วมกันในการจัดการกับสิ่งที่เป็นปัญหาร่วมกัน และสิ่งที่เป็นปัญหาเฉพาะองค์กรได้เพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะช่วยให้องค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการดำเนินกิจการเพื่อสังคมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอจากการวิจัย

1. ควรปรับโครงสร้างของกิจการเพื่อสังคมให้เอื้อต่อการดำเนินงานมากที่สุด เช่น เป็นองค์การแบบเครือข่าย เป็นต้น เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการและการประสานงาน รวมถึงการสร้างองค์การให้เป็นไปในลักษณะของสิ่งมีชีวิต เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

2. วัฒนธรรมองค์การของกิจการเพื่อสังคมต้องเป็นวัฒนธรรมในลักษณะการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เสริมสร้างอำนาจให้แก่บุคลากร เน้นการทำงานเป็นทีมและเป็นการพัฒนาสมรรถภาพบุคลากรในทุกกระดับ นอกจากนี้ทั้งกิจการเพื่อสังคมต้องมีความสามารถในการปรับตัวโดยเน้นการสร้าง ความเปลี่ยนแปลง และเป็นองค์การที่มีความสามารถในการเรียนรู้อยู่เสมอ

3. ภาครัฐควรจะทำเนิกรการเพื่อให้เกิดการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม อันประกอบไปด้วย (1) การออกมาตรการด้านภาษีที่เอื้อต่อการดำเนินกิจการเพื่อสังคม เช่น องค์กรที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคมสามารถลดหย่อนภาษีได้ในอัตราพิเศษหรือแตกต่างจากอัตราภาษีขององค์กรธุรกิจทั่ว ๆ ไป และ (2) ส่งเสริมการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเพื่อสังคม เช่น ภาครัฐควรสร้างเครือข่ายของกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยให้สามารถเชื่อมโยงซึ่งกันและกันได้ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตามที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจหรือเป็นความช่วยเหลือกันระหว่างกิจการเพื่อสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกัน เป็นต้น

4. ภาครัฐควรสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา ด้วยการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพทั่วประเทศ สามารถเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมและสามารถเป็นที่ปรึกษาสำหรับกิจการเพื่อสังคมที่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดเป็นความยั่งยืน

5. แนวคิดเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นกลไกสำคัญที่จะผลักดันและยกระดับ

คุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของสังคมไปสู่สังคมอยู่ดีมีสุข การพัฒนากิจการเพื่อสังคมให้เติบโตและเข้มแข็งนอกจากจะส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังส่งผลด้านสวัสดิการสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับระบบเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง แต่การพัฒนากิจการเพื่อสังคมให้ประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยระยะเวลา ไม่ต่างจากการบ่มเพาะของธุรกิจใหม่ และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง อาทิ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคประชาชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาเข้ามา มีบทบาท เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาพื้นฐานของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม การแก้ไขปัญหาไม่ใช่ภาระหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน การพัฒนากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่เกิดผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เพราะยังเป็นที่ใหม่ของสังคมไทย อย่างไรก็ตามหลายฝ่ายควรให้ความสำคัญศึกษาแนวทางการพัฒนากิจการเพื่อสังคมให้ประสบความสำเร็จ เริ่มจากหน่วยงานภาครัฐหรือฝ่ายสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย ต้องพยายามศึกษารูปแบบของกิจการเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยอย่างจริงจัง ตลอดจนระดมความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสร้างกฎหมายรองรับกิจการเพื่อสังคมที่เป็นองค์การธุรกิจพิเศษให้

ครอบคลุมตั้งแต่การจดทะเบียน การจัดสรรผลประโยชน์ การลดหย่อนภาษี เป็นต้น

6. ภาครัฐควรพัฒนาหน่วยงานเฉพาะสำหรับดูแลกิจการเพื่อสังคม การออกกฎหมายเฉพาะในการสนับสนุนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคม และการพัฒนางานวิจัยในการพัฒนานวัตกรรม การให้เงินทุนสนับสนุน เพื่อให้กิจการเพื่อสังคมสามารถเริ่มต้นได้ ตลอดจนการมีมาตรการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือด้วย อาทิเช่น การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือธุรกิจในด้านต่าง ๆ การจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ การให้คำปรึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ตลอดจนการแก้ไขกฎระเบียบที่เอื้ออำนวย และเป็นแรงจูงใจให้เกิดการจัดตั้งกิจการเพื่อสังคมให้เป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง

7. สำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลเรื่องกิจการเพื่อสังคมควรจะมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมให้เห็นเป็นรูปธรรม ทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสรู้จักกิจการเพื่อสังคม และตระหนักในความสำคัญของกิจการเพื่อสังคมต่อการมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมอันเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หัวข้อในการวิจัยครั้งถัดไปจึงควรเน้นไปที่ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรและแหล่งทุนของกิจการเพื่อสังคม ซึ่งจะทำให้ทราบถึงเรื่องผลตอบแทนการลงทุนทางสังคมของกิจการเพื่อสังคมที่เป็นมาตรฐานและมีความน่าเชื่อถือได้ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมได้อีก

เอกสารอ้างอิง

มากมาย เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูล สมมติฐาน และทฤษฎีให้มากขึ้น อันจะทำให้การพัฒนากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยเป็นไปได้อย่างเข้มแข็งและเติบโต

2. การศึกษาครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ กิจการเพื่อสังคม ภาครัฐ และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย จึงเห็นควรให้การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เช่น องค์กร NGO หรือพรรคการเมืองที่มีนโยบายที่เกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม รวมถึงข้าราชการ ภาคธุรกิจ และภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในโอกาสต่อไป

3. ควรดำเนินการพัฒนารูปแบบการวิจัยโดยใช้เครือข่ายขององค์กรร่วมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคม ด้วยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหรือการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory research--PAR)

4. ควรทำการศึกษาเชิงประจักษ์ในลักษณะโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (structure equation model--SEM) ของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย ซึ่งเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรและเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในศาสตร์ด้านการจัดการและแนวทางที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการเพื่อสังคมได้ต่อไป

เกวลิน มะลิ. (2557). กิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 1(2), 104-112

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2554). แนวทางการดำเนินธุรกิจ/องค์กรเพื่อสังคม. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.prthailand.com/images/articles/แนวทางการดำเนินธุรกิจ.pdf>

Business Connection Knowledge. (2559). SOCIAL ENTERPRISE (SE) ธุรกิจโดนใจลูกค้าศตวรรษนี้ (ตอนที่ 2 ความสำคัญและบทบาทของภาครัฐ). ค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2559, จาก <http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/07/social-enterprise-se-2.html#.V1p3oruLTcc>

บุญเรือง ศรีเหรียญ. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิธีการวิจัยขั้นสูง. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สุภางศ์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยจุฬาราชมนตรี.

Name: Mr. Chakkaphan Ngamsuklertkun
Address: 71117 Soi Chomthong 13, Chomthong, Chomthong Bangkok 10150
Education: Master of Business Administration National Institute of Development Administration 2008
Work: Academy of Business Creativity